

فهرست

سرآغاز سخن	۷
پیشگفتار	۹
معرفی کتاب	۱۱
فصل اول: پیش درآمد	۱۳
فصل دوم: اصول و نظریه‌ها: بهداشت و سلامت عمومی	۱۹
فصل سوم: اصول و نظریه‌ها: جمعیت سالمندان	۵۳
فصل چهارم: اصول و نظریه‌ها: بلایا	۹۳
فصل پنجم: یاری‌رسانی به سالمندان برای کاهش بلایا، آمادگی‌ها، واکنش و بازیابی	۱۳۹
فصل ششم: تأثیر بلایا بر سلامت سالمندان	۱۵۳
فصل هفتم: واکنش و بازیابی پس از فاجعه برای رفع نیازهای بهداشتی افراد مسن: من	۱۹۳
فصل هشتم: واکنش و بهبود پس از فاجعه برای رفع نیازهای بهداشتی افراد سالمند ۲	۲۲۱
فصل نهم: سالمندی سالم، کاهش خطر بلایا: سطوح سیاست فردی، برنامه‌ای و جهانی	۲۳۷
فصل دهم: چالش‌ها و شکاف‌ها در بهداشت عمومی و مسائل مربوط به حمایت از سالمندان	۲۶۳
فصل یازدهم: جمع‌بندی نهایی	۲۷۷
فهرست‌کتاب‌تالیفی، ترجمه‌ای در رشته سالمندشناسی از همین نویسندگان و ویراستاران	۲۷۹
واژه‌یاب	۲۸۳

س ر آ غاز سخن

جامعه جهانی در قرن حاضر با دو چالش مهم روبرو است: افزایش جمعیت سالمندان با ایجاد تغییرات در الگوی جمعیتی جوامع و گرمایش زمین با ایجاد تغییرات اقلیمی و تسریع در رخداد حوادث و بلایای طبیعی و انسانی. وضعیت سالمندی جمعیت در جهان و ایران به یک چالش اجتماعی تبدیل شده است. به طوری که میزان سالمندی جمعیت کشوری مانند ایران از ۵ درصد در سال ۱۳۵۵ به حدود ۱۱/۴ درصد در حال حاضر (حدود ۹/۷ میلیون نفر در سال ۱۴۰۲)، افزایش یافته است. اما این وضعیت در سالهای آینده، رشد سریع تری به خود خواهد گرفت و پیش بینی می شود این میزان به ۲۰ درصد در سال ۱۴۲۱ و حدود ۳۳ درصد در دهه ۱۴۴۵-۱۴۳۵ (حدود ۳۵ میلیون نفر) برسد که نشان دهنده منحصراً بفرودترین شتاب افزایش جمعیت سالمندی در مقایسه با اغلب کشورهای جهان می باشد.

از سوی دیگر، تغییرات اقلیمی شگرفت و سریع و گرمایش زمین، رخدادهای طبیعی را در قالب حوادث و بلایا، عجین نموده است. در کتاب حاضر در قالب یک نقش با عنوان بهداشت عمومی و نظام سلامت در حوادث و بلایا، سالمندان، متخصصان، مراقبین سلامت و مدیران خدمات بهداشتی را با علم و هنر ارتقای سلامت و بهروزی در جمعیت سالمندان در شرایط بحرانی بشردوستانه، با تمرکز ویژه بر جوامع توسعه نیافته و کم درآمد یا با ضریب جینی متوسط آشنا می کند. سالمندان در رخدادهای ناگوار طبیعی و غیرطبیعی، در حوادث و بلایا با آسیب پذیری های خاص خود در بعد رفاه جسمی، روانی و اجتماعی روبرو هستند. آن ها معمولاً به حاشیه رانده شده، در انزوا اجتماعی و حمایت های اقتصادی قرار گرفته و همچنین به اطلاعات لازم در مراقبت از خود در حوادث و بلایا دسترسی نداشته و آنها فقدان خدمات پشتیبانی مرتبط پس از اضطرار را نیز تجربه خواهند کرد.

در همین حال، اگرچه سالمندان نیز می توانند به میزان قابل توجهی در ایجاد آمادگی، واکنش، تطابق و بازیابی در برابر بلایا مشارکت داشته باشند، اما تجربه نشان داده است که از ظرفیت آنها اغلب کمتر استفاده می شود. این کتاب با تکیه بر طیف وسیعی از مطالعات موردی در سطح جهانی، یک زیربنای نظری را در اختیار خواننده قرار می دهد، در حالی که راهنمای عمل و اقداماتی را در سطح فردی، اجتماعی و ملی برای کاهش خطرات سلامت سالمندان ناشی از فراوانی و شدت فزاینده حوادث و بلایای طبیعی و انسانی پیشنهاد می کند. این کتاب از خطرات طبیعی و تأثیر بلایا بر سلامتی سالمندان و پاسخ نظام سلامت به نیازهای بهداشتی آنها پس از فاجعه، تا آمادگی در برابر بلایا، پیشگیری از بیماری و همه گیریها در حین و پس از بحران، سالمندی پویا و سالم، تحولات سیاستگذاری جهانی سلامت و مشارکت سالمندان در زمینه حوادث و بلایا را پوشش می دهد. این کتاب حاصل درس های آموخته شده از بلایای قبلی در سطح جهانی است و اساتید، دانشجویان، پژوهشگران و همچنین مدیران در حوزه های علمی و اجرایی سلامت در حوادث و بلایا، طب اورژانس، بهداشت عمومی، سالمندشناسی و تخصص طب سالمندی، پرستاری سالمندان، مددکاری اجتماعی گروه های خاص و روانشناسی در حوادث و بلایا از مخاطبین آن هستند.

این کتاب در قالب ۱۱ فصل منسجم و کاربردی تدوین شده و برای سایر حوزه‌های بین‌رشته‌ای مانند علوم توانبخشی، آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی مطالب مفیدی را فراهم می‌کند. البته کنشگران اجتماعی و خیرین حوزه سلامت در حوادث و بلایا می‌توانند با تهیه این کتاب دانش و آگاهی خود را نیز در صورت توجه به جایگاه و آسیب‌پذیری سالمندان در حوادث و بلایا بالا ببرند.

دکتر عبدالرحیم اسداللهی

دانشگاه علوم پزشکی شیراز

شیراز - بهار ۱۴۰۳

ایران ما در گذر ایام همواره آبستن بحران‌های طبیعی و غیرطبیعی بوده است. رهاورده این بحران‌ها خسارات فراوان جانی و مالی است که بر پیکر این سرزمین باستانی نقش بسته است. زلزله مهیب ۵ دیماه ۱۳۸۲ شهرستان بم در کنار زلزله‌های هریس و ورزقان، سر پل ذهاب و بوشهر به همراه سیلاب‌های فصلی شمال و جنوب کشور تنها گوشه‌ای از بحران‌های پیش آمده در سال‌های اخیر می‌باشد. سالمندان در کنار کودکان، مادران، تون خواهان (معلولین)، افراد دارای بیماری‌های زمینه‌ای جز گروه‌های آسیب‌پذیر در بحران‌ها می‌باشند که نیازمند مراقبت‌های خاص و دقیق‌تری هستند. از اقدامات اساسی در فاز قبل از وقوع بحران، توجه به نیازمندی‌های گروه‌های آسیب‌پذیر بخصوص سالمندان می‌باشد که بایستی در جهت ارتقا ایمنی و آموزشی مراقبین ایشان برنامه‌ریزی لازم صورت گیرد.

فقدان منابع قابل استناد کافی در بحث مراقبت‌های سالمندان در بلایا و لزوم تدوین متون معتبر با هدف ارتقا سطح علمی و آموزشی مراقبین سالمندان، ما را بر آن داشت تا با ترجمه این کتاب در راستای کمک به ارتقا سطح علمی ایشان گامی کوچک اما موثر برداریم.

این کتاب در ۱۱ فصل تنظیم شده است که در ابتدا به اصول و نظریه‌های بهداشت و سلامت در سالمندان می‌پردازد سپس با ارائه تعریفی از بلایا بر مشارکت سالمندان در مراحل مختلف بحران از قبیل پیشگیری و آمادگی، پاسخ و مقابله و بازیابی تاکید می‌کند در ادامه به تاثیر بلایا بر سالمندان و اقدامات لازم در فاز بازیابی در خصوص رفع نیازهای بهداشتی ایشان بحث می‌کند. در پایان به بیان پیری سالم و راهکارهای کاهش اثرات بلایا بر سالمندان و سیاستگذاری‌ها، چالش‌ها و شکاف‌ها در بهداشت عمومی و مسائل مربوط به بلایای طبیعی حول حمایت از افراد مسن می‌پردازد.

امید است ترجمه این اثر توانسته باشد منبعی قابل استناد در جهت تامین نیازمندی‌های آموزشی کارکنان و مراقبین حیطه سالمندان در بلایا را فراهم آورده باشد.

مترجمین

بهار ۱۴۰۳

کتاب مسائل بهداشت عمومی در بلایا و سالمندان در بافت شرایط اضطراری بشردوستانه و با تمرکز ویژه‌ای بر طبقات دارای درآمد کم و متوسط، متخصصان، دانشجویان و محققان میدانی را با علم و هنر ترویج سلامت و رفاه میان سالمندان آشنا می‌کند. سالمندان طی فجایع با آسیب‌پذیری‌های خاصی در رابطه با سلامت جسمی، روانی و اجتماعی روبرو هستند. این احتمال وجود دارد که آن‌ها طرد اجتماعی - اقتصادی، انزوا، اطلاعات دست‌نیافتنی و فقدان خدمات پشتیبانی مرتبط و پس از وضعیت اضطراری را تجربه کنند. در همین حال، اگرچه سالمندان نیز می‌توانند مشارکت چشمگیری در آمادگی، واکنش و بازیابی در برابر فجایع داشته باشند، اغلب از توانایی‌هایشان نهایت استفاده برده نمی‌شود. این کتاب باتکیه بر طیف وسیعی از مطالعات موردی جهانی، زیربنایی نظری در اختیار خوانندگان قرار می‌دهد، آن‌ها در حالی که در سطوح فردی، اجتماعی و ملی، اقداماتی را برای کاهش خطرات تهدیدکننده‌ی سلامتی سالمندان پیشنهاد می‌کند که ناشی از فراوانی و شدت روزافزون بلایا، به‌ویژه بلایایی طبیعی‌اند. موضوعات تحت پوشش از تأثیر بلایا بر سلامتی سالمندان و پاسخ به نیازهای بهداشتی آن‌ها پس از بلایا گرفته تا آمادگی در برابر بلایا، پیشگیری از بیماری، سالمندی سالم، تحولات سیاست جهانی و مشارکت سالمندان در مواقع بلایا را شامل می‌شود.

این کتاب از درس‌های آموخته‌شده از بلایای قبلی استفاده می‌کند و دانشجویان و متخصصانی را هدف قرار می‌دهد که در حوزه‌های پزشکی بلایا، بهداشت عمومی بلایا، مطالعات بشردوستانه، کهولت‌شناسی و طب سالمندان مشغول به کارند. امیلی بینگ یانگ چان پروفیسور و رئیس بخش بهداشت جهانی و پزشکی بشردوستانه، (همچنین پروفیسور واحد حوادث و اورژانس و معاون رئیس دانشکده پزشکی دانشگاه چینی هنگ کنگ (CUHK) است. وی همچنین مدیر مرکز همکاری دانشگاه آکسفورد و دانشگاه چینی هنگ کنگ برای پاسخ پزشکی و بشردوستانه (CCOUC) است. او هم‌زمان به‌عنوان استاد مدعو (پزشکی بهداشت عمومی) دپارتمان پزشکی نافیلد، دانشگاه آکسفورد و عضو مرکز FXB² دانشگاه هاروارد جلسات آموزشی می‌گذارد و رئیس مشترک پلتفرم موضوعی سازمان جهانی بهداشت (WHO)⁴ برای شبکه‌ی تحقیقات فوریت‌های پزشکی و مدیریت ریسک بلایا است. او نویسنده/ ویراستار عناوین و مقالات متعددی از جمله کتاب‌های پاسخ‌های بشردوستانه بهداشت عمومی به بلایای طبیعی (راتلج، ۲۰۱۷)، ایجاد برنامه‌ی جز به کل کاهش خطر سلامت و بلایا (۲۰۱۸) و تغییرات آب‌وهوایی و سلامت شهری (راتلج، ۲۰۱۹) است.

مجموعه مطالعات بشردوستانه راتلج

سردبیران مجموعه: الکس دی‌وال، دوروتیا هیلهورست، آنت یانسن و میهیر بات
هیئت تحریریه: دنیس دایکزول، وندی فنتون، کرستن جانسون، جولیا استریز، پیتر واکر

1. Chinese University of Hong Kong
2. Collaborating Centre for Oxford University and CUHK for Medical and Humanitarian Response
3. François-Xavier Bagnoud
4. World Health Organization

پیش درآمد

جمعیت جهان با سرعت بی‌سابقه‌ای در حال سالمند شدن است. پیش‌بینی می‌شود تعداد افراد ۶۰ سال و بالاتر در جهان با ۵۶ درصد رشد، از ۹۰۱ میلیون در سال ۲۰۱۵ به بیش از ۴/۱ میلیارد در سال ۲۰۳۰ برسد. شهرنشینی سریع، تغییرات آب‌وهوایی، مهاجرت جمعیت، فقر و افزایش فراوانی بلایا الگوهای بیماری و سلامت سالمندان را در سراسر جهان تغییر داده‌اند (HAI, ۲۰۱۲a, WHO, ۲۰۰۸, ۲۰۱۷). به طور خاص، تغییر الگوهای جمعیتی و فراوانی روزافزون بلایا، تأثیر نامتناسبی روی سالخورده‌ترین و فقیرترین جمعیت‌های جهان خواهد داشت (به کادر موردی ۱-۱ مراجعه کنید)؛ بنابراین، پرداختن به نیازهای سالمندان یکی از مهم‌ترین چالش‌های بهداشت عمومی در قرن بیست و یکم تلقی می‌شود. درحالی‌که تعدادی چارچوب حقوقی و سیاستی بین‌المللی برای تسهیل گفت‌وگو و تضمین حمایت از سالمندان وجود دارد، سلامت آنها به دلیل شرایط به‌سرعت در حال تغییر ترتیبات زندگی و پیشرفت‌های اجتماعی-اقتصادی و تکنولوژیکی تهدید می‌شود که ممکن است برنامه‌ها و سیاست‌های مربوطه هنوز به آن‌ها نرسیده باشند تا سالمندان را در توسعه‌ی خود بگنجانند (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۱۵) (همچنین به کادر برای مطالعه‌ی ۱-۱ مراجعه کنید).

در دهه‌های آینده، سالمندان، رویدادهای شدید مرتبط با تغییرات آب‌وهوایی که روزبه‌روز فراوان‌تر می‌شوند، افزایش تهدیدات امنیت بهداشت جهانی مرتبط با حرکت انسان و تجارت در سراسر مرزهای ملی، تخریب زیست‌محیطی و شهرنشینی مرتبط و نابرابری‌های اجتماعی-اقتصادی مرتبط با توسعه همگی به منجر شدن به خطرات سلامت انسان در بلایا و بحران‌های بشردوستانه ادامه می‌دهند (برنامه عمران ملل متحد، ۲۰۰۴). مقابله با خطرات و تأثیرات انسانی بالقوه با تلاش‌های چندرشته‌ای در کاهش خطر بلایا (DRR)^۱ در سراسر جهان در تلاش برای کاهش خطر بلایا و آسیب‌پذیری‌های جمعیتی در بحران مورد حمایت قرار گرفته‌اند (دفتر سازمان ملل متحد برای کاهش خطر بلایا^۲ [UNDRR]، ۲۰۱۸). در همین

1. Disaster Risks Reduction

2. United Nations Office for Disaster Risk Reduction

حال، در میان تمام زیرگروه‌های سنی و جمعیتی که ممکن است از تلاش‌های DRR بهره ببرند، سالمندان همیشه گروه عمده‌ی در معرض خطری تلقی می‌شوند. در مقایسه با هم‌تایان جوان خود، سالمندان در سلامت جسمی، روانی و اجتماعی در طول و بعد از فوریت‌ها با آسیب‌پذیری خاصی مواجه‌اند.

کادر موردی ۱-۱ نمونه‌هایی از سالمندانی که به طور نامتناسب تحت تأثیر بلایا و شرایط اورژانسی قرار گرفته‌اند

گزارش شده است که به دلیل آسیب‌پذیری‌های فیزیکی و اجتماعی-اقتصادی بالقوه، سالمندان در سراسر جهان به طور نامتناسبی تحت تأثیر بلایا قرار می‌گیرند. در زیر چند نمونه قابل توجه پس از هزاره ذکر شده است:

- موج گرما در فرانسه (۲۰۰۳): حدود ۷۰ درصد از ۱۴۸۰۰ مرگ و میر مربوط به سالمندان بالای ۷۵ سال بودند.
- مگا سونامی در آچه، اندونزی (۲۰۰۴): میزان مرگ و میر مربوط به سن برای افراد ۶۰ تا ۶۹ سال و افراد ۷۰ سال و بالاتر به ترتیب ۲۲/۶٪ و ۲۸/۱٪ بود.
- طوفان کاترینا در لوئیزیانای ایالات متحده (۲۰۰۵): بیش از ۷۰ درصد از ۱۳۳۰ مرگ و میر، افراد بالای ۶۰ سال بودند که تقریباً نیمی از آنها بالای ۷۷ سال سن داشتند.
- فاجعه سه گانه زلزله، سونامی و حادثه هسته‌ای در شرق ژاپن (۲۰۱۱): حدود ۶۵ درصد از ۱۹۰۰۰ مرگ و میر، بالای ۶۰ سال و ۲۴ درصد بالای ۷۰ سال بودند.
- ابر طوفان هایان (یا طوفان یولاندا) در فیلیپین (۲۰۱۳): تقریباً ۴۰ درصد از ۶۳۰۰ مرگ و میر، افراد بالای ۶۰ سال بودند.
- زمین لرزه‌های مضاعف در نپال (۲۰۱۵): حدود ۲۹ درصد از ۹۰۰۰ مرگ و میر، مربوط به افراد بالای ۶۰ سال بوده‌اند.

منابع: برانکارد، نامولاندا و راتارد (۲۰۰۸)؛ HAI (۲۰۱۳، ۲۰۱۶)؛ هاتون (۲۰۰۸)؛ ناکاهارا و ایچیکاوا (۲۰۱۳).

با میزان کمتر سلامتی و همچنین احتمال تکیه‌ی شدید به شبکه‌های اجتماعی و حمایتی، فروپاشی ناگهانی محیط فیزیکی و اجتماعی، سالمندان را مجبور می‌کند تا با چالش‌های اساسی‌تری از نظر دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی و خدمات حمایتی ضروری برای بقا مانند آب، غذا، مستراح و سرپناه و همچنین اطلاعات مواجه شوند (WHO، بهداشت عمومی و محیط زیست (PHE)^۱ و شرکا، ۲۰۱۷). علاوه بر این، آثار علمی منتشر شده نشان داده‌اند که سالمندان به احتمال بیشتری با حاشیه‌نشینی اجتماعی-اقتصادی، انزوا، اطلاعات غیر قابل دسترس و فقدان خدمات حمایتی مرتبط پس از فوریت مواجه می‌شوند. عوامل تعیین‌کننده سلامتی و اجتماعی خاص ممکن است به طور مستقل یا با همکاری یکدیگر طی موقعیتی اضطراری روی سالمندان تأثیر بگذارند. وضعیت سلامت جسمی و روانی، سلامت دهان و دندان، وضعیت

عملکردی اساسی و ناتوانی، عادات تغذیه و سبک زندگی، سرمایه خانوادگی و اجتماعی، منابع اقتصادی و جنسیت، همه عوامل مرتبطی اند که ممکن است بر بقا و پیامد سلامتی فرد سالمند در بحران تأثیر بگذارند (WHO، ۲۰۱۷) (به کادر موردی ۱-۱ مراجعه کنید).

علی‌رغم چالش‌های ذاتی مرتبط با وضعیت فیزیولوژیکی جمعیت سالمند، ذکر این نکته مهم است که سالمندان گروه جمعیتی متنوعی اند. سن بالا لزوماً به معنی آسیب‌پذیری نیست. اگرچه مشکلات مرتبط با سالمندی (مانند زوال جسمانی و محدودیت‌های اقتصادی) ممکن است سالمندان را در معرض خطرات فزاینده‌ای در موقعیت‌های اضطراری و بلایا قرار دهد (WHO، ۲۰۱۷)، تجربه و تدبیر آنها ممکن است به طور قابل توجهی به آمادگی در برابر بلایا، پاسخ و بهبود در بحران‌ها کمک کند (WHO، ۲۰۰۸؛ HAI، ۲۰۱۲b) متأسفانه، توانایی‌ها و پتانسیل آنها برای مشارکت اغلب تماماً شناخته نشده و تماماً مورد استفاده قرار نمی‌گیرند.

مسائل بهداشت عمومی در بلایا و سالمندان کتابی مرجع با موضوع خاص برای متخصصان، دانشجویان و محققین میدانی است که علاقه‌مندند بررسی کنند چگونه سلامت و رفاه جمعیت سالمند ممکن است تحت تأثیر فراوانی و شدت فزاینده‌ی بلایا و شرایط اضطراری بشردوستانه در قرن بیست و یکم قرار گیرد. از طریق اعمال نظریه‌ها و اصول بهداشت عمومی مرتبط، خوانندگان به بررسی عمیقی از تأثیر بهداشت عمومی و نیازهای بهداشتی سالمندان در خط مقدم بلایا و بحران‌ها می‌پردازند. دیدگاه‌هایی در مورد چالش‌ها و فرصت‌های دفع و کاهش خطر بلایا و ایجاد پاسخی بهتر برای سالمندان مورد بررسی قرار می‌گیرد. هدف این کتاب نیز این است که با تمرکز ویژه بر کشورهای دارای درآمد کم و متوسط، درس‌های آموخته‌شده از بلایای قبلی را در دسترس و قابل درک برای دانشجویان و دست‌اندرکاران پزشکی بلایا، مسائل بهداشت عمومی در بلایا، مطالعات بشردوستانه، کهولت‌شناسی و طب سالمندان قرار دهد.

کادر برای مطالعه ۱-۱ سالمندان چه کسانی هستند؟

در سطح جهانی، هیچ تعریف مقبولی از «سالمندان» وجود ندارد. تعاریف در بین و داخل کشورها و همچنین زمینه‌های فرهنگی متفاوت است. تعاریف ممکن است بر اساس سن تقویمی، ویژگی‌های فیزیکی (برای مثال: رنگ مو، مانند موهای خاکستری/سفید، ممکن است با افزایش سن مرتبط باشد)، رابطه بیولوژیکی (برای مثال: «پدربزرگ و مادربزرگ» ممکن است به افرادی اشاره داشته باشند که به دلیل ازدواج زود هنگام، احتمالاً نوه‌هایی از قبل در اواخر سی سالگی شان داشتند) یا موقعیت اجتماعی باشد. سازمان ملل متحد پیشنهاد می‌کند که کهولت سن اشاره به افراد بالای ۶۰ سال داشته باشد، در حالی که برخی سازمان‌های غیردولتی که در زمینه‌های سنتی یا چالش‌برانگیزتر کار می‌کنند، ممکن است سالمندی را از ۴۵ سال به بعد تعیین کنند (چان، ۲۰۱۷؛ HAI ۲۰۱۲a، ۲۰۱۲b؛ سازمان جهانی بهداشت (WHO)، ۲۰۱۷).

این کتاب سعی دارد مروری بر موضوعات مرتبط در میان رابط مسائل بهداشت عمومی در بلایا و سالمندان ارائه دهد که از آمادگی گرفته تا تأثیرات و نیازهای سلامت، پاسخ و توان بخشی پس از فاجعه را در بر می‌گیرد. از سه بخش تشکیل شده است. بخش اول شامل چهار فصل است که اصول و نظریه‌های رایج مرتبط با موضوع این کتاب را تشریح می‌کنند. فصل ۱ نمایی کلی از ساختار و بحث کتاب ارائه می‌دهد. فصل ۲ اصول کلیدی را در بهداشت عمومی برجسته می‌کند؛ از جمله پارادایم روبه‌رشد فوریت‌های پزشکی و مدیریت ریسک بلایا [Health-EDRM]^۱ که به درک چگونگی احتمال مفهوم‌سازی خطرات سلامتی و رفاه یک جمعیت مربوط می‌شوند. فصل ۳ وضعیت فعلی، سلامت و مشکلات رایج بهداشتی سالمندان را در قرن بیست و یکم مرور می‌کند. فصل ۴ نظریه‌ها و مفاهیم فاجعه را توصیف می‌کند که ممکن است برای پزشکان در حوزه سلامت و رشته‌های مرتبط در بررسی، تجزیه و تحلیل و توصیف چالش‌ها و مشکلاتی که سالمندان در شرایط اضطراری با آن مواجه‌اند، مفید باشد. بخش دوم کتاب شامل چهار فصل است که مسائلی از جمله بلایای طبیعی، بهداشت عمومی و سالمندان را بررسی می‌کند. فصل ۵ با بررسی کمک‌های قبلی افراد سالمند، حین و بعد از شرایط اضطراری و بحران‌ها که اغلب فراموش می‌شوند و کمتر به کار می‌روند، آغاز می‌شود. فصل ۶ تأثیرات خاص سلامتی را بر سالمندان دسته‌های مختلف بلایای رایج تشریح می‌کند. فصل‌های ۷ و ۸ به موضوعات کلیدی درباره‌ی سلامتی، نیازهای پزشکی و واکنش خاص می‌پردازند که ممکن است کمک کنند بقا و سلامت سالمندان در بحران به حداکثر برسد. بخش سوم شامل سه فصل است و در مورد سیاست جهانی و توسعه برنامه مربوط به اینکه چگونه ممکن است از سالمندان در شرایط اضطراری و بحران حمایت شود، بحث می‌کند. فصل ۹ بررسی می‌کند که چگونه ابتکارات «سالمندی سالم»، «دفع بلایا» و «کاهش خطر بلایا» ممکن است در سطوح فردی، اجتماعی و سیاستی توسعه یابند. فصل ۱۰ بحثی درباره چالش‌ها و همچنین فرصت‌ها در رسیدگی به نیازها و کمبودهای سالمندان در مواقع بحران ارائه می‌کند. فصل یازدهم موضوع اصلی این کتاب را به پایان می‌رساند.

جمع‌بندی

در قرن بیست و یکم، پیشرفت در توسعه اقتصادی-اجتماعی و پیشرفت تکنولوژیکی به مردم این امکان را داده است که عمر خود را فراتر از پیشینیان تاریخی خود بسط دهند. سالمندان شدن جمعیت جهانی، سالمندان را به یک زیرگروه جمعیتی قابل توجه در سراسر جهان تبدیل کرده است. صرف نظر از وضعیت توسعه اجتماعی-اقتصادی یک کشور، سیاست‌های ملی و برنامه‌های دولت در نهایت ناگزیرند با سرمایه‌گذاری بر مهارت‌ها و منابع جمعیت سالمند، مشارکت دولت و جامعه را در رسیدگی به نیازهای مربوطه افزایش دهند. نیازها، نقاط قوت، توانایی‌ها و آسیب‌پذیری‌های سالمندان نیازمند توجه و حمایت برای

به حداکثر رساندن پتانسیل و سلامت آنها و به حداقل رساندن خطرات و رنج آنهاست. در شرایط اضطراری و بلایا، توانایی شناسایی آسیب‌پذیرترین و به حاشیه رانده‌ترین و فقیرترین افراد در میان آسیب‌دیدگان و همچنین باتجربه‌ترین، بانفوذ و مدبر در میان سالمندان آسیب‌دیده اهمیت مشابهی دارد. این کتاب قصد دارد دیدگاهی به بهداشت عمومی ارائه کند تا عوامل تعیین‌کننده‌ی پیامدهای سلامت سالمندان را بررسی کند و برای محافظت، توانمندسازی و به حداکثر رساندن توانایی پاسخگویی جمعیت سالمند و در نتیجه راه‌های ایجاد تاب‌آوری ذاتی در جامعه‌مان، اصول و رویکردهایی مانند مدیریت ریسک بلایا و فوریت‌های پزشکی را (همان‌طور که در چارچوب^۱ Health-EDRM گنجانده شده است) به اشتراک بگذارد.

منابع

- Brunkard, J., Namulanda, G., & Ratard, R. (2008). Hurricane Katrina deaths, Louisiana, 2005. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 2(4), 215– 223. doi: 10.1097/DMP.0b013e31818aaaf55
- Chan, E. Y. Y. (2017). *Public health humanitarian responses to natural disasters*. London: Routledge.
- HelpAge International (HAI). (2012a). Health interventions for older people in emergencies. Retrieved from <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Health-Interventions.pdf>
- HelpAge International (HAI). (2012b). Older people in emergencies: Identifying and reducing risks. Retrieved from www.helpage.org/silo/files/older-people-in-emergencies-identifyingand-reducing-risks.pdf
- HelpAge International (HAI). (2013). Older persons disproportionately affected by Typhoon Haiyan. Retrieved from www.helpage.org/newsroom/latest-news/older-people-disproportionatelyaffected-by-typhoon-haiyan/?keywords=Typhoon+Haiyan
- HelpAge International (HAI). (2016). Rising from the rubble: Nepal earthquake one year on. Retrieved from www.helpage.org/newsroom/latest-news/rising-from-the-rubble-nepal-earthquakeone-year-on/
- Hutton, D. (2008). Older people in emergencies: Considerations for action and policy development. World Health Organization. Retrieved from https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43817/9789241547390_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Nakahara, S., & Ichikawa, M. (2013). Mortality in the 2011 tsunami in Japan. *Journal of Epidemiology*, 23(1), 70– 73.

- United Nations Development Programme (UNDP). (2004). A global report: reducing disaster risk: A challenge for development. Retrieved from www.preventionweb.net/files/1096_rdrenglish.pdf
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR). (2018). UNISDR annual report. Retrieved from www.unisdr.org/files/58158_unisdr2017annualreport.pdf
- World Health Organization (WHO). (2008). Older persons in emergencies: An active ageing perspective. Retrieved from https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43909/9789241563642_eng.pdf;jsessionid=F8136B9473DB2B5C461A1668298B22DE?sequence=1
- World Health Organization (WHO). (2015). World report on ageing and health. Retrieved from https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/186463/9789240694811_eng.pdf?sequence=1
- World Health Organization (WHO). (2017). Older persons in emergencies. Retrieved from www.who.int/ageing/projects/emergencies/en/
- World Health Organization, Public Health England, & partners. (2017). Health emergency and disaster risk management: Overview (Health Emergency and Disaster Risk Management Fact Sheets). Retrieved from www.who.int/hac/techguidance/preparedness/whofact-sheet-overview-december2017.pdf